

АДВОКАТСКА КОМОРА СРБИЈЕ

Дечанска 13, 11000 Београд, Србија

Телефон: +381 11 32-39-072 Fax: +381 11 32-32-203

e-mail: a.k.srbije@gmail.com

Број: 1093/2024

Датум: 24. октобар 2024. године

Управни одбор Адвокатске коморе Србије је на седници одржаној 19. октобра 2024. донео одлуку бр. 1008-7/2024 којом је утврђена полазна платформа Адвокатске коморе Србије за учествовање у јавној расправи о Нацрту закона о изменама и допунама Кривичног законика, како следи:

Криминал је друштвени феномен на чију појаву утичу бројни и испреплетени узроци, тако да је једини делотворан пут његовог свођења на прихватљиву стопу успостављање ваљаног друштвено-економског система и предузимање мера превенције које би отклониле узроке криминалитета, а не мера репресија које су искључиво усмерене на отклањање последица. Предложено прописивање строжијих казни за поједина кривична дела неће резултирати смањењењем опште стопе криминалитета, нити одвратити потенцијалне учioniоце од извршења кривичних дела. Стиче се утисак да су предложене измене настале као последица притиска лаичке јавности а у одсуству темељне стручне расправе, као и да се у нацрту закона није водило рачуна о сразмери предложених посебних минимума и максимума казни са постојећим казнама за преостала кривична дела. Предложено брисање кривичних дела, измене битних обележја кривичних дела и увођење нових кривичних дела, у пракси би могле резултирати бројним штетним последицама. Наводимо само неке најзначајније примере.

1. Одредбу члана 18 Нацрта Закона треба брисати

Није тачна тврдња предлагача закона из образложења нацрта закона - да је инкриминација нормирана у одредби чл.136.Кривичног законика „Измуђивање исказа“ већ обухваћена кривичним делом „Злостављање и мучење“ и да је брисање у складу са запажањем Комитета УН за заштиту од тортуре. Наиме, неки од недопуштених начина прибављања исказа су и: довођење у заблуду, узимање изјаве на преваран начин, примена опијата и других медицинских захвата (члан 9 Законика о кривичном поступку), а што није обухваћено инкриминацијом „Злостављање и мучење“. Код инкриминације „Злостављање и мучење“ употребљава се трајни глагол „ко злоставља“ због чега није довољно да се предузме само једна радња злостављања већ мора бити више радњи. Такође, као битно обележје овог кривичног дела тражи се да услед примене силе или претње код оштећеног наступе велики бол или тешке патње, док код „Измуђивања исказа“ које се брише, законодавац то није тражио - па је довољно да службено лице предузме само једну од алтернативно предвиђених радњи силе, претње

или другог недозвољеног средства или начина ради изнуђивања исказа. Последица овакве декриминализације јесте да ће ван криминалне зоне остати читав опсег радњи којима се искази од грађана могу изнуђивати, чему смо у пракси не ретко сведоци. Посебно забрињава што у запажњима Комитета УН против тортуре нису уочене сугестије за брисање кривичног дела „Изнуђивање исказа“ већ тамо стоји захтев да се у ово кривично дело из члана 136 Кривичног законика „Изнуђивање исказа“ и у кривично дело из члана 137 „Злостављање и мучење“ угради дефиниција мучења са свим елементима из члана 1 „Конвенције против мучења и других сурових, нељудских или понижавајућих казни или поступака“, затим да држава обезбеди да казне за мучење одговарају тежини кривичног дела и да се обезбеди незастаревање ових кривичних дела, чиме је, супротно ставу предлагача закона - наглашена нужност доследнијег кривичног прогона за оба дела уз проширење појма мучења и уз незастаревање, а не брисање једне инкриминације, као што се то погрешно чини

2. Одредбу члана 21. Нацрта Закона треба брисати

Код кривичног дела „Неовлашћено прислушкивање и снимање“ из члана 143 Кривичног законика до сада је било кажњиво неовлашћено снимање разговора или изјаве који нису намењени ономе ко снима. Дакле, прислушкивање или снимање туђег разговора или изјаве. Прислушкивање свог разговора или своје изјаве, по природи ствари, није ни могуће (јер се не може прислушкивати сопствени разговор). Сада се као кажњиво предвиђа апсолутно свако неовлашћено снимање па и снимање разговора у којем учествује онај ко снима. Ово се правда околношћу да се у пракси лутало у примени овог кривичног дела на терену разграничења шта је разговор или изјава који су „намењени“ ономе ко снима.

Заштитни објект неовлашћеног снимања је приватност (тако би требало да буде). Када два човека разговарају, они своје мисли саопштавају један другом. Садржина „приватности“ је то што један другом саопштавају, при чему су се оба лица сагласила да своју „приватност“ један другом предочавају одн. за њих не може бити повреде „те приватности“ у међусобној релацији. Сваки од њих је пристао да овај други чује шта има да му каже, саопшти, изјави. Отуда, када један од њих снима оно што сам казује и што овај други њему казује не може бити повреде приватности. Само треће лице може повредити конкретну „приватност“ два лица. Ако једно лице није овом другом саопштили да снима, може се поставити питање етике и морала, али не и кажњивости. Такође замислива је и ситуација кад обојица снимају.

Уколико нема повреде приватности када једно лице снима друго са којим разговара, поставља се питање шта је онда смисао ове новеле? Шта се штити? Оваква новела је изгледа мотивисана жељом да се грађани застраше сигурном казном ако снимају свог саговорника, те да се тако обезбеди да се на друштвеним мрежама и пред јавним тужиоцима више не појављују снимци на којима је забележено када, на пример, државни службеник и политичар траже мито од онога ко је то снимео или када прете људима и угрожавају сигурност оних који то успеју да сниме као пасивни субјекти или када тргују утицајем и слично. Само ономе ко саговорнику казује нешто неморално и

незаконито може сметати снимање разговора у толикој мери да тражи овакву измену Кривичног законика. Због тога не постоји криминално политичко оправдање за предложену измену, а конструкција измењене инкриминације лишена је објекта заштите у животној ситуацији када се снима свој разговор, а не туђи.

3. Одредбу члана 20 Нацрта Закона треба брисати

Нацртом Закона предвиђено је да је кажњиво ако адвокат, јавни бележник, јавни извршитељ, лекар или друго лице неовлашћено открије „податак о личном или породичном животу“ који је сазнало у вршењу свог позива, док је тренутном инкриминацијом из одредбе члана 141 Кривичног законика предвиђено да је кажњиво ако неко од ових лица открије „тајну“, а не податак о личном или породичном животу. Податак о личном или породичном животу је скоро сваки податак о неком лицу, па и да се против њега води кривични поступак, податак да је закључио уговор о купопродаји непокретности, као и сам податак о његовом идентитету, за разлику од ужег појма „тајне коју је сазнало у вршењу свог позива“ који је одређен посебним прописима о адвокатури, јавном бележништву, лекарској тајни или пак наредбом суда (члан 304, члан 109 став 1, члан 118 став 1 тачка 8, члан 144 став 2, члан 239 став 2, члан 304 став 2 Законика о кривичном поступку).

Ово проширење криминалне зоне је изгледа последица нечије нелегитимне тежње да се сузбија све чешће објављивање података о носиоцима јавних функција и члановима њихових породица, попут податка да је против јавног функционера поднета кривична пријава, да је подигнута оптужница, да је купио више вредних непокретности у току трајања јавне функције, да је његов члан породице засновао радни однос уз елементе непотизма или прибавио друге погодности од државе и сви други подаци за које јавност има оправдан интерес да зна, а чиме се погодује ширењу корупције, сукобу интереса и другим аномалијама у друштву.

Истовремено, долази се до парадоксалне ситуације да лица овлашћена за поступање по захтевима за слободан приступ информацијама од јавног значаја по Закону о слободном приступу информацијама од јавног значаја могу издавати копије докумената које неизоставно садрже неке податке о личном или породичном животу неког лица (чак и када се анонимизирају подаци о имену и презимену, јер се захтевом подаци траже у погледу конкретног лица) и да то није кажњиво јер је предузето на основу законског овлашћења, док ће у случају овог кривичног дела бити кажњиво саопштавање апсолутно сваког податка. Дакле, у пракси ће се јављати ситуација да суштински истоветна радња човека са истоветном последицом (можда и истим пасивним субјектом) у једном случају буде кажњива, а у другом не (да адвокат или јавни бележник или дежурни лекар саопшти неки податак и буде кажњен, а овлашћено лице суда или здравствене установе исти тај податак учини доступним издавањем копије документа и не буде кривично гоњен).

Конечно, одредбом члана 172 Кривичног законика је инкриминисано изношење штогод из личног или породичног живота неког лица што може штетити његовој части и угледу, чиме је криминална зона сужена, а извршиоци овог дела могу бити и сва лица из члана 141 Кривичног законика чиме је, према садашњем решењу, инкриминисањем откривања тајне и сваког другог податка из личног или породичног живота који може штетити части и угледу (члан 141 и 172 Кривичног законика) пружена довољна заштита заштитном објекту па нема криминално – политичког оправдања да се адвокатима, лекарима, јавним бележницима прети казном за откривање било којег податка сазнатог у вршењу позива или дужности, већ само оног податка који је посебним прописом за одређени позив одређен као тајни.

4. Одредбу члана 55 Нацрта Закона требало би ограничити на помагање конкретном лицу или групи лица (па и када извршилац не зна његов идентитет), док став трећи треба брисати.

Упитно је нормирање новог кривичног дела „Објављивање материјала којима се саветује извршење кривичног дела“ које се правда заштитом друштва од опасних садржаја на друштвеним мрежама који могу подстицати криминално понашање. Ова радња чињења доступним материјала се по својој суштини подводи под помагање у извршењу кривичног дела које је већ кажњиво, под условом да се помаже конкретном лицу у конкретном кривичном делу, а не апстрактном потенцијалном извршиоцу - како је овде предвиђено.

Самим тим, није било ни законског услова (члан 35 став 1 Кривичног законика) да се у Посебном делу Кривичног законика издваја као посебно кривично дело - што представља анахронизам савременог кривичног права, јер опис сваког кривичног дела не сме бити у супротности са основним начелима и отвара могућност велике арбитрерности код предузимања кривичног гоњења, па самим тим и тешких злоупотреба нарочито код санкционисања учесника јавних протеста и оних који на протесте позивају. Истоветно важи и за сам приступ таквом материјалу, који се новелама третира као кажњива припремна радња. Треба подсетити да се механизми извршења убистава и других напада на живот и тело и механизми разарање материјалних добара, природних препрека и других објеката, предочавају, „чине доступним“ и темељно изучавају у уџбеницима правне медицине на правним факултетима, уџбеницима криминалистике на Полицијско – криминалистичкој академији, уџбеницима медицинских факултета и на Војној академији, који су свима јавно доступни и у слободној продаји.

**ПРЕДСЕДНИК
АДВОКАТСКЕ КОМОРЕ СРБИЈЕ**

Др Вељко Делибашкић, адвокат